

Nález Ústavního soudu, III. ÚS 3007/2009 ze dne 26. 8. 2010 – k právu nezletilého dítěte na slyšení v řízení, v němž se rozhoduje o jeho záležitostech

Okresní soud nařídil u nezletilého dítěte ústavní výchovu, rodičům nezletilého nestanovil výživné na účet dětského domova, zastavil řízení o určení výživného otci nezletilého, otce zbavil rodičovské zodpovědnosti a omezil výkon rodičovské zodpovědnosti matky tak, že není oprávněna za nezletilou podávat podání na orgány státní moci a správy, v řízení před těmito orgány ji zastupovat, není oprávněna spravovat její majetek, není oprávněna odepřít souhlas k vyšetřovacím nebo léčebným úkonům nezletilého ve zdravotnických zařízeních, není oprávněna s nezletilou opustit území České republiky a stýskat se s nezletilou mimo zařízení, ve kterém je nebo bude umístěna. Důvodem pro rozhodnutí soudu bylo zejména to, že i přes předchozí předběžné opatření matka nezletilou vyzvedla ze zdravotnického zařízení a uprchla s ní do ciziny, od té doby byla nezletilá střídavě v péči matky nebo otce a umísťována do různých zařízení sociální péče v cizině. Matka s dítětem pobývala v uprchlických zařízeních. Vzhledem k silné citové vazbě mezi matkou a nezletilou, nerozhodl soud o zbavení rodičovské zodpovědnosti matky.

Rozhodným pro závěr, že stěžovatelka byla postupem obecných soudů zasažena ve svém právu na spravedlivý proces dle čl. 36 Listiny základních práv a svobod, je okolnost, že její nezletilá dcera, účastník řízení, o jehož umístění do ústavní výchovy šlo, nebyla v řízení vůbec slyšena, ačkoliv se tak podle zákona stát mělo.

Právo dítěte být slyšeno v každém řízení, v němž se rozhoduje o jeho záležitostech, zakotvené výslovně v čl. 12 Úmluvy o právech dítěte, v § 31 odst. 3 zákona o rodině a § 100 odst. 4 občanském soudním řádu, zaručuje dítěti právo, aby mohlo v řízení projevit své stanovisko k otázkám, jež se ho bezprostředně dotýkají a umožňuje mu (byť jen do určité míry) vyrovnat nerovné postavení ve vztahu k rodičům, příp. koliznímu opatrovníkovi. Přitom se samozřejmě nepřihlíží, že konečné hodnocení zájmu nezletilého dítěte, jež je zde nejvyšším imperativem, přísluší v projednávané věci obecnému soudu.

Rozhodováním o výchovných opatřeních vůči nezletilému dítěti je zasahováno rozhodným způsobem i do práv jeho rodičů na respektování soukromého a rodinného života, neboť tímto zásahem jsou i oni ve svých právech objektivně dotčeni. Toto pochybení je akcentováno – a v daném řízení o ústavní stížnosti stěžovatelky se stává relevantním – tím, že nepřehlédnutelným způsobem zasáhlo i do práva stěžovatelky na spravedlivý proces, což se zjevuje zřetelně v okolnosti, že v odvolacím řízení (vedle nezletilého v té době starší 15 let) intenzivně o provedení výslechu dítěte usilovala, a aniž pro to byly obhajitelné důvody, jí nebylo vyhověno.